



Ομιλία του Βασίλη Λιόση εκ μέρους του Συλλόγου διάδοσης της μαρξιστικής σκέψης "Γιάννης Κορδάτος" στο φεστιβάλ "Αναιρέσεις 2014" στην συζήτηση με θέμα "Η αριστερά μπροστά στις νέες προκλήσεις. Με ποια γραμμή και με ποια φυσιογνωμία μπορεί να πρωτοστατήσει στη λαϊκή αντεπίθεση". (Τα βίντεο με όλες τις ομιλίες και παρεμβάσεις στην εκδήλωση μπορείτε να δείτε σε προηγούμενη ανάρτησή μας: [Αναιρέσεις 2014: «Η Αριστερά μπροστά στις νέες προκλήσεις» \(Βίντεο\)](#))

του **Βασίλη Λιόση**

Πρώτα απ' όλα να ευχαριστήσω τους διοργανωτές του φεστιβάλ «Αναιρέσεις» και να σημειώσω πως θεωρώ κέρδος το γεγονός ότι άνθρωποι με διαφορετικές διαδρομές και ιδεολογικές αφετηρίες βρισκόμαστε στο ίδιο τραπέζι. Στο δια ταύτα, τώρα.

Όταν το 2008 ενέσκηψε η κρίση προτάθηκαν διάφορες ερμηνείες. Ως βασική αιτία εντοπίστηκε ο χρηματοπιστωτικός τομέας (καζινοκαπιταλισμός) κι εν γένει το νεοφιλελεύθερο μοντέλο, ενώ σε μια μαρξίζουσα εκδοχή έπεσε στο τραπέζι η θεωρία της υποκατανάλωσης. Ειδικά για την ελληνική κρίση ακούσαμε τη «θεωρία» του υπερδιογκωμένου δημόσιου τομέα, τις ρεμούλες, το γεγονός ότι καταναλώναμε περισσότερα από όσα παράγαμε καθώς και την τεμπελιά των Ελλήνων εργαζομένων.

Στον αντίποδα αυτών των ερμηνειών η μαρξιστική ανάλυση στάθηκε στην πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους. Με τον κίνδυνο να παραθέσουμε ένα απλοϊκό σχήμα θα λέγαμε πως το ποσοστό κέρδους είναι ένα κλάσμα που εκφράζει τη σχέση ανάμεσα στα κέρδη και τα έξοδα του καπιταλιστή κι όταν αυτό το κλάσμα μικραίνει, τότε ο καπιταλιστής φροντίζει να το ανορθώσει κι ένας τρόπος είναι η συμπίεση του εργατικού εισοδήματος. Η πτωτική τάση είναι αναπόφευκτη, αφού η οργανική σύνθεση του κεφαλαίου μεταβάλλεται συνεχώς. Από αυτό προκύπτει ότι οι κρίσεις εμφανίζονται νομοτελειακά, ανεξάρτητα από το μοντέλο διαχείρισης του καπιταλισμού.

Αν, όμως, τα πράγματα είναι έτσι ποια είναι η απάντηση από την πλευρά των πολιτικών δυνάμεων που αναφέρονται σε μιαν άλλη κοινωνία; Η απάντηση θα μπορούσε να είναι, και δυστυχώς πολλές φορές είναι τέτοια, πως η λύση βρίσκεται στην εδώ και τώρα κοινωνική ανατροπή. Αλλά αυτή ενώ είναι γενικά μια σωστή απάντηση, δεν παίρνει υπόψη της παρά μόνο τη βασική αντίθεση (κεφάλαιο-εργασία), ξεχνά τις παράγωγες αντιθέσεις που σε κάποιες συγκυρίες παίζουν καθοριστικό ρόλο προκειμένου να συνδεθεί το επαναστατικό υποκείμενο με το στρατηγικό στόχο. Η άλλη απάντηση, θα την χαρακτηρίζα διαλεκτική-επαναστατική είναι εκείνη η απάντηση που κατανοεί τις ειδικές συνθήκες μιας περιόδου, που αντιλαμβάνεται τα ζητήματα κρίκους και σε ποιο επίπεδο βρίσκεται το επίπεδο συνείδηση του λαού και η δράση του λαϊκού κινήματος.

Επιτρέψτε μου, λοιπόν, πριν να φτάσω στην κατάθεση αυτής της δεύτερης πολιτικής πρότασης, να πω μερικές σκέψεις για τη σημερινή πραγματικότητα που βιώνουμε.

## **Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ**

Πού συνίσταται η ελληνική ιδιαιτερότητα; Γιατί εδώ και τέσσερα χρόνια όλος ο πλανήτης έχει στραμμένα τα βλέμματά του σε μια μικρή κουκίδα του χάρτη; Κατά την άποψή μου συντρέχουν βασικά τέσσερις λόγοι:

**[1]** Η κρίση βιώνεται με οξύ τρόπο από τον ελληνικό λαό λόγω του εξαρτημένου χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας. Σε επίπεδο οικονομίας αυτός ο εξαρτημένος χαρακτήρας συνίσταται στη σύναψη δανείων από τις απαρχές του ελληνικού κράτους, στην περιορισμένη βαριά βιομηχανία, στην αδυναμία παραγωγής μέσων παραγωγής και τεχνολογίας αιχμής, στο πολύ χαμηλό ποσοστό που διατίθεται από τον προϋπολογισμό για έρευνα, στις υπέρογκες δαπάνες για στρατιωτικό εξοπλισμό κατόπιν πιέσεων που ασκούν οι ιμπεριαλιστικές χώρες, εν τέλει στη διπλή εκμετάλλευση της ελληνικής εργατικής τάξης.

**[2]** Ο δεύτερος λόγος σχετίζεται με την προσπάθεια της Γερμανίας (και όχι μόνο) να αποσείσει από τις πλάτες της την καπιταλιστική κρίση με τη χορήγηση δανείων και κατ' επέκταση με τη μεταφορά αξιών και υπεραξίας από την Ελλάδα προς τα κέντρα του ιμπεριαλισμού.

**[3]** Ο τρίτος λόγος συνδέεται με την επιδίωξη και πάλι του ιμπεριαλισμού να δημιουργήσει στην Ελλάδα Ειδικές Οικονομικές Ζώνες, με απολύτως διαλυμένες τις εργασιακές σχέσεις και με καθεστώς φορολογικής ασυλίας για τους μονοπωλιακούς ομίλους. Για αυτή την επιδίωξη παίρνουν υπόψη τους το ειδικευμένο και αξιόλογο εργατικό δυναμικό της Ελλάδας, το πρόθυμο ελληνικό πολιτικό προσωπικό και το γεγονός ότι εντός των χωρών τους εξασφαλίζουν «κοινωνική ειρήνη» με τη στοιχειώδη διαφύλαξη του εργατικού εισοδήματος.

**[4]** Ο τελευταίος λόγος έχει να κάνει με τη ενεργειακή ένδεια της Γερμανίας. Με δεδομένο ότι ένας από τους πυρήνες των γεωπολιτικών εξελίξεων ήταν, είναι και θα είναι η ενέργεια και με δεδομένο ότι στην Ελλάδα υπάρχουν διαπιστωμένα, πλέον, σημαντικά κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, θα ήταν αφελές να πιστεύουμε πως αυτό αφήνει αδιάφορη τη Γερμανία που εισάγει μεγάλες ποσότητες φυσικού αερίου από τη Ρωσία, με την τελευταία να δείχνει τα δόντια της στο ουκρανικό ζήτημα.

Προς αποφυγή παρεξηγήσεων, δεν ισχυρίζομαι πως όλα τα προηγούμενα ερμηνεύουν την κρίση στην Ελλάδα, αλλά τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της.

## **ΟΙ ΑΠΙΣΤΕΥΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ**

Η ιδιαιτερότητα της ελληνικής κρίσης δε συνίσταται μόνο στα όσα παραθέσαμε αλλά και στις πρωτόφαντες επιπτώσεις που μόνο με περίοδο πολέμου μπορούν να συγκριθούν. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της εταιρείας Gallup, οι Έλληνες είναι οι τέταρτοι πιο δυστυχημένοι άνθρωποι στον κόσμο! Ορισμένοι, μόνο, δείκτες που κάνουν τον ελληνικό λαό να ζει σε μαζική κατάθλιψη είναι οι κάτωθι:

**[1]** Η Ελλάδα είναι από τις ελαχιστότατες χώρες στον κόσμο με μείωση του ΑΕΠ της για έξι συνεχόμενα χρόνια, με πιθανότητα να γίνουν επτά.

**[2]** Όσον αφορά στην ανεργία το πρόβλημα δεν είναι μόνο ότι προσεγγίζει το 30%, και στη νεολαία το αδιανόητο 60%, αλλά το γεγονός ότι στην πραγματικότητα είναι πολύ μεγαλύτερη αφού κατά χιλιάδες έχουν φύγει οι Έλληνες στο εξωτερικό, ενώ ως εργαζόμενος λογίζεται ακόμη κι αυτός που δουλεύει μια ώρα την εβδομάδα. Επίσης, έχει υπολογιστεί ότι για την κάλυψη 1.000.000 θέσεων εργασίας θα χρειαστούν 20 χρόνια και ανάπτυξη σε ετήσια βάση της τάξης του 3-4%.

**[3]** Στο εργατικό εισόδημα έχει γίνει μια άνευ προηγουμένου αφαίμαξη. Υπολογίζεται ότι αρχής γενομένης του μηνονίου οι απώλειες σε κάποιες περιπτώσεις έχουν φτάσει και το 50%. Ταυτόχρονα από τη συνθήκη του Μάαστριχτ κι έπειτα κάθε Έλληνας έχει πληρώσει 77.000 ευρώ για την αποπληρωμή των δανείων.

Τα πράγματα είναι ακόμη χειρότερα αν πάρουμε υπόψη μας το πόρισμα του ιδρύματος Levi σύμφωνα με το οποίο βασικοί δείκτες της κρίσης στην Ελλάδα είναι χειρότεροι από τους αντίστοιχους της κρίσης του 1929 στην Αμερική κι αν επίσης συνειδητοποιήσουμε ότι η επιτήρηση της Ελλάδας θα είναι μέχρι το 2052 με βάση την κοινοτική οδηγία 85.

## **Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΠΛΟΚ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ**

Τα πρώτα χρόνια εφαρμογής των μνημονίων ο ελληνικός λαός και η ελληνική εργατική τάξη αντέδρασαν με μεγαλειώδεις κινητοποιήσεις, με δεκάδες απεργίες, με πρωτότυπες μορφές πάλης. Η απάντηση του κυρίαρχου πολιτικού μπλοκ ήταν η αναμενόμενη: παραβίαση του συντάγματος, κατάργηση στοιχειωδών δημοκρατικών ελευθεριών, νομοθέτηση με προεδρικά διατάγματα και πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, άγρια καταστολή, διαμόρφωση αστικών μετώπων σε διάφορους συνδυασμούς (ΝΔ, ΠΑΣΟΚ, ΛΑΟΣ, ΔΗΜΑΡ), κοινοβουλευτικά πραξικοπήματα με την κυβέρνηση Παπαδήμου, ενίσχυση των νεοναζί. Το σύστημα εύκολα ή δύσκολα βρίσκει μέχρις στιγμής λύσεις, απεργάζεται νέα κεντροδεξιά ή κεντροαριστερά σενάρια, ενώ η πίεση ώστε ο ΣΥΡΙΖΑ να πάει όλο και δεξιότερα, αποδίδει.

Από την άλλη, η ηγεσία του ΚΚΕ πήρε απόσταση από κάθε τι που είχε το στοιχείο του αυθόρμητου, κατέθεσε ως άμεση πολιτική απάντηση τη Λαϊκή Εξουσία που στη συνέχεια έγινε εργατική-λαϊκή εξουσία για να καταλήξει στις πρόσφατες εκλογές στο σύνθημα ΚΚΕ παντού. Στιγμάτισε κάθε προσπάθεια για συμμαχίες και συντονισμούς εντός του κινήματος.

Ο ΣΥΡΙΖΑ μετέτρεψε την κατάργηση της δανειακής σύμβασης σε διαπραγμάτευση, φτάνοντας να μιλάει για επαχθές χρέος που φτάνει μόνο στο 5%, ο Τσίπρας στην περιοδεία του στις ΗΠΑ μίλησε για την ανάγκη να σβήσουν οι γκρίζες σκιές ανάμεσα στους δυο λαούς (δηλαδή να ξεχάσουμε το ρόλο των Αμερικανών στο στρατιωτικό πραξικόπημα του 1967, το ρόλο των αμερικανικών βάσεων κ.ά.), προσφάτως αναπαρήγαγε το καραμανλικό «ανήκουμε στη Δύση», ενώ συνεχίζει να καλλιεργεί αυταπάτες για το ρόλο και τη φύση της ΕΕ.

Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ η αλήθεια είναι πως έκανε βήματα, αφού διάσπαρτες πολιτικές δυνάμεις κατάφεραν να συμπήξουν ένα συμμαχικό σχήμα. Ωστόσο, υπάρχουν στο λόγο της σημαντικές αμφισημίες. Ενώ καταθέτει ένα μεταβατικό πρόγραμμα δεν το συνοδεύει από μια πρόταση εξουσίας, φοβούμενη πως αυτό θα είναι μια παραλλαγή των διαχειριστικών προτάσεων, ενώ επιμένει στη συσπείρωση σε αντικαπιταλιστική βάση που στενεύει το μετωπικό εγχείρημα.

## **ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΑΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ**

Δεν είναι της παρούσης να κάνουμε μια ολοκληρωμένη ανάλυση των εκλογικών αποτελεσμάτων, αλλά χρειάζεται να σταθούμε σε ορισμένα κρίσιμα σημεία.

Νομίζω ότι είναι καιροσκοπικό τέχνασμα να συγκρίνονται τα ποσοστά των περιφερειακών και των ευρωεκλογών με τα προηγούμενα αποτελέσματα των βουλευτικών. Μη ομοειδή πράγματα δεν μπορούν να συγκριθούν. Είναι πέρα από κάθε αμφισβήτηση ότι όσο κι αν τα πράγματα είναι οξυμένα κι ανεβαίνει ο πολιτικός χαρακτήρας των περιφερειακών και των ευρωεκλογών, σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να ταυτιστούν με τις βουλευτικές. Αυτό φαίνεται σε όλη τη διαδρομή της μεταπολίτευσης. Τα προβλήματα που προκύπτουν από μια τέτοια λανθασμένη σύγκριση είναι πολλά. Πρώτο, ακόμη κι αν θεωρούμε πως διαφορετικού χαρακτήρα εκλογές ταυτίζονται γιατί θα έπρεπε να συγκριθούν με το δεύτερο γύρο των εκλογών κι όχι με τον πρώτο; Δεύτερο, εφόσον η σύγκριση έγινε με τις βουλευτικές του 2012, το αποτέλεσμα των επόμενων βουλευτικών εκλογών θα συγκριθεί με τις ευρωεκλογές και τις περιφερειακές;

Ας δούμε, όμως, ορισμένα αριθμητικά δεδομένα. Παίρνοντας ως μέτρο τις ευρωεκλογές του 2009 και αθροίζοντας τις χαμένες ψήφους του παλιού δικομματισμού και του ΛΑΟΣ και λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι προσήλθαν επιπλέον 700.000 ψηφοφόροι, το μνημονιακό μπλοκ απώλεσε 4.000.000 ψήφους! Τι κέρδισε η αριστερά (με ό,τι σημαίνει αυτό); Το ΚΚΕ «κατάφερε» να πάρει το χαμηλότερο ποσοστό που έχει πάρει ποτέ σε ευρωεκλογές. Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ είχε ελάχιστα κέρδη, πολύ πίσω από τις ανάγκες των καιρών, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ ήταν ο μεγάλος κερδισμένος, κάτι όμως που είναι δώρο άδωρο για όλους τους λόγους που ανέφερα προηγουμένως.

Το πρόβλημα με τη Χρυσή Αυγή δεν είναι ότι πήρε 10%, αλλά α) το ανεβασμένο ποσοστό της προέκυψε κατόπιν των σχετικών αποκαλύψεων και της δολοφονίας του Φύσσα, β) η άνοδός της βρίσκεται εντός μιας γενικότερης κοινωνικής τάσης με τα ακροδεξιά και νεοναζιστικά κόμματα σε όλη την Ευρώπη να σαρώνουν, γ) η διείσδυσή της στις μικρές ηλικίες είναι ισχυρή. Στις ηλικίες 18-24 το ποσοστό της ανήλθε στο 18%, ενώ της ΝΔ ήταν 18,1%, δ) η επιρροή της στα λαϊκά κι εργατικά στρώματα είναι πλέον φανερή. Στην ανάλυση της ψήφου έχει πλέον υψηλά ποσοστά στις λαϊκές συνοικίες, στους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα και τους άνεργους.

Επιπλέον, δε θα πρέπει να μας διαφεύγει ότι σε αυτές τις εκλογές είχαμε εκτεταμένα εκφυλιστικά φαινόμενα: Μόραλης στον Πειραιά (βλέπε Μαρινάκης), Μπέος στο Βόλο (υπόδικος και υποστηρικτής της ΧΑ), Ψινάκης (τηλεπερσόνα του τίποτα) στο Μαραθώνα, Πάχτας με 48% (υποστηρικτής της καναδέζικης πολυεθνικής) στον πρώτο γύρο. Ο μπερλουσκονισμός είναι πια παρόν στην ελληνική πολιτική σκηνή.

## **ΠΟΙΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ**

Αν θέλουμε να μιλήσουμε για ανασύσταση του κινήματος θα πρέπει να συζητήσουμε σοβαρά για τον τρόπο που θα το κάνουμε αυτό. Η συγκρότηση ενός Μετώπου με αντιιμπεριαλιστικό, αντιμονοπωλιακό και δημοκρατικό περιεχόμενο δεν είναι εγκεφαλική κατασκευή αλλά αναγκαιότητα. Ένα τέτοιο Μέτωπο πρέπει να εργαστεί στους εξής άξονες:

**[1]** Το μεταβατικό πρόγραμμα που έχει κατατεθεί (κατάργηση δανειακών συμβάσεων και μνημονίων, εθνικοποίηση τραπεζών, έξοδο από ευρώ και ΕΕ κ.λπ.) πρέπει να συνοδευτεί και από μια πολιτική πρόταση που να συμπεριλαμβάνει μια κυβέρνηση ριζοσπαστικών δυνάμεων. Ας ληφθεί υπόψη η εκλογική εκτίναξη του ΣΥΡΙΖΑ που σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην κυβερνητική του πρόταση, η οποία βεβαίως είναι ουτοπική και μπορεί να οδηγήσει σε περιπέτειες το λαϊκό κίνημα. Να τολμήσουμε χωρίς διάθεση κυβερνητισμού, χωρίς καιροσκοπισμούς (αυτό πουλάει, άρα αυτό να πλασάρουμε), χωρίς αυταπάτες για ειρηνικούς δρόμους, με σαφή την αντίληψη ότι μια κυβέρνηση πρέπει «να φτάσει το έργο μέχρι τέλους» με την αποφασιστική συμβολή του λαϊκού παράγοντα.

**[2]** Το μεταβατικό πρόγραμμα χρήζει **περαιτέρω** επεξεργασίας, αλλιώς τα αιτήματα του κινδυνεύουν να μετατραπούν σε συνθήματα κενά περιεχομένου. Για παράδειγμα τι σημαίνει κατάργηση του ευρώ; Πώς θα πορευτεί στη συνέχεια μια κυβέρνηση ριζοσπαστικού προσανατολισμού; Τι σημαίνει λαϊκός έλεγχος; Πώς μεταφράζεται στους χώρους εργασίας;

**[3]** Μέτωπο στο εργατικό και λκ με ελάχιστη διεκδίκηση την επιστροφή στην προ μνημονίων μισθολογικά και εργασιακά κατάσταση. Απαιτούνται κοινά πλαίσια πάλης, κοινά ψηφίσματα, κοινές πορείες, σχεδιασμός για κλιμάκωση των αγώνων που σταδιακά να φτάσουν μέχρι και σε απεργίες διαρκείας. Ασφαλώς δεν μπορούμε να πάμε σε άλλη μια χρονιά με εθιμοτυπικές απεργίες χωρίς κανένα αντίκρισμα.

**[4]** Μέτωπα ειδικά στην παιδεία, την υγεία και την κοινωνική ασφάλιση με υπεράσπιση του δημόσιου χαρακτήρα τους.

**[5]** Δημοκρατικό Μέτωπο ενάντια στο φασισμό. Σε σχολεία, πανεπιστήμια, συνδικάτα, δήμους, πολιτιστικές λέσχες, αθλητικά σωματεία, διαδίκτυο, Τύπο, απαιτείται μια συντονισμένη και μεθοδική δουλειά που να απαντά: στο γιατί προκλήθηκε ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος, ποιες ήταν οι θηριωδίες των ναζιστών, ειδικά στην Ελλάδα ποιος ήταν ο ρόλος των ταγμάτων ασφαλείας, των γερμανοτσολιάδων και των χιτών, γιατί η ΧΑ είναι νεοναζιστική δύναμη και γιατί είναι απολύτως συστημική.

**[6]** Τα εθνικοανεξαρτησιακά ζητήματα (π.χ. Θράκη, ξεπούλημα δημόσιου πλούτου, διεκδίκηση γερμανικών επανορθώσεων), δεν μπορούν να αφεθούν βορά στη ΧΑ, στους ΑΝΕΛ, στον Καρατζαφέρη, στον Πολύδωρα και στον Τράγκα. Η αριστερά έχει επιδείξει εγκληματική αδιαφορία απέναντι σε αυτά και μάλιστα χωρίς να λαμβάνει τη θετική εμπειρία που υπάρχει στην ιστορία της.

**[7]** Όπως και το εθνικοανεξαρτησιακό έτσι και το ζήτημα της κοινωνικής αλληλεγγύης έχει αφεθεί κατά κύριο λόγο στη ΧΑ, την εκκλησία και τα αστικά κόμματα. Βεβαίως και πρέπει να δοθεί κινηματικός χαρακτήρας και η κοινωνική αλληλεγγύη να μη μετατραπεί σε αστική φιλανθρωπία, αλλά αυτό πρέπει να γίνει έγκαιρα. Από το εισιτήριο που αφήνουμε στο μετρό για τον επόμενο μέχρι τα συσσίτια φαγητού και τα κοινωνικά ιατρεία, χρειάζεται μια οργανωμένη και πλατιά παρέμβαση.

\* \* \* \*

Σύντροφοι, φίλοι και συναγωνιστές δεν μπορούμε να περιμένουμε τη θεωρία του ώριμου φρούτου και τη θεωρία της εξαθλίωσης να λειτουργήσουν γιατί ουδέποτε δε θα φέρει τις μάζες κοντά στις πολιτικές δυνάμεις με κομμουνιστική αναφορά, αν οι ίδιες δεν έχουν λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να γίνει αυτό. Πρέπει επιτέλους να συνεννοηθούμε με καθαρές κουβέντες, χωρίς δεύτερες σκέψεις και πολλαπλές αναγνώσεις, με αμοιβαίες υποχωρήσεις, με ιδεολογική και πολιτική αυτοτέλεια. Η βαρβαρότητα είναι παρούσα και τείνει να γίνει ολοκληρωτική. Το μαύρο μπλοκ ελληνικής αστικής τάξης, ΕΕ, ΔΝΤ, ΝΔ, ΠΑΣΟΚ, ΧΑ παίρνει τα μέτρα του. Εμείς;

[kordatos.org](http://kordatos.org)